

Beslut om bildande av Kråmö naturreservat

Antagen av:	Kommunfullmäktige 2018-04-25, § 29. Dnr KS 2015/28
Dokumentkategori:	Styrdokument
Dokumenttyp:	Plan

Innehållsförteckning

Beslut om bildande av Krämö naturreservat	2
Uppgifter om naturreservatet	2
Syfte med naturreservatet	2
Reservatsföreskrifter	3
Skötsel och förvaltning	4
Upplysningar	4
Beskrivning av området	4
Kommunens bedömning	5
Ärendets handläggning	5
Hur man överklagar	6
Lista över bilagor	6
Sändlista	6
Bilaga 1. Beslutskarta för Krämö naturreservat	7
Bilaga 2. Skötselplan för Krämö naturreservat	8
Naturreservatets syfte	9
Beskrivning av naturreservatet	9
Plan för reservatets skötsel	15
Referenser	22
Bilaga 2.1. Skötselplanskarta för Krämö naturreservat	23

Beslut om bildande av Kråmö naturreservat

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Trosa kommun att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat, med föreskrifter enligt nedan. Reservatets gränser utmärks i fält. Reservatsbeslutet gäller från det att länsstyrelsens beslut om upphävande av befintligt naturreservat har vunnit laga kraft.

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252) enligt miljöbalken fastställer Trosa kommun bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet förordnar Trosa kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla.

Reservatets namn ska vara Kråmö naturreservat

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Kråmö naturreservat
Areal	246,8 ha
Län	Södermanland
Kommun	Trosa
Församling	Trosa-Vagnhärad
Fastighet	Trosa Bokö 1:4
Markägare	Trosa kommun
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget i Södermanlands skärgård ca 7 km SO om Trosa.
ID-punkt	6526810, 1606276 (Rt 90 2,5 gon V)
Naturgeografisk region	24. Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken.
Kulturgeografisk region	Skärgården
Ekonomiskt karta	09I 5b
Natura 2000-område	SE0220509

Syfte med naturreservatet

Syftet med reservatet är att bevara ett sörmländskt skärgårdsområde för allmänhetens friluftsliv samt vårda, bevara och utveckla den värdefulla skärgårdsmiljön, den marina miljön och de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa miljöer.

Syftet ska nås genom att ängen hävdas genom slätter eller bete för att gynna typiska ängsväxter. I skogen tillskapas viss död ved, men får i övrigt utvecklas fritt genom naturlig föryngring och bildandet av död ved. Åtgärder genomförs för att gynna ryl. Välanvända stigar röjs för att bevara områdets strövvänlighet, i övrigt undantas naturreservatet från exploatering och skogsbruk. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar att orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen. Fiskebeståndet förvaltas för att gynna naturliga funktioner i marina näringsvävar. Information om naturvärden samt enklare anordningar för friluftslivet uppförs.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper inom ramen för syftet med reservatet ska beaktas i den löpande skötseln av reservatet.

Reservatsföreskrifter

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med reservatet och den uppföljning som framgår av föreskrifterna enligt B nedan.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Anlägga väg.
2. Anordna upplag annat än tillfälligt.
3. Borra, gräva, dika, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna.
4. Kalka eller gödsla mark eller vatten.
5. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
6. Avverka eller skada träd eller buskar.
7. Ta bort eller upparbeta döda träd eller vindfällen.
8. Bedriva annan jakt än sjöfågeljakt och skyddsjakt.
9. Framföra motordrivet fordon annat än i samband med skötselåtgärder.
10. Bedriva verksamhet som betydligt skadar havets växt- och djursamhällen, havsbotten eller den fria vattenmassan.

Det är förbjudet att utan tillstånd från Trosa kommun:

11. Uppföra byggnad eller anläggning. Kommunen kan ge tillstånd för enklare anläggning som behövs för friluftsliv såsom vindskydd, grillplats och liknande.
12. Anlägga luft- eller markledning.
13. Muddra.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för:

- Underhåll av befintliga byggnader eller anläggningar.
- Underhåll av befintliga vägar och ledningar.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter förpliktas tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla att följande anordningar uppförs och följande åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Utmärkning av reservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning av informationstavlor och underhåll av stigar, stängsel och genomgångar.
3. Tillgänglighetsanpassning av stigar och genomgångar.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark och

vattenförhållanden i uppföljningssyfte.

5. Skötselåtgärder i form av t.ex. tillskapande av död ved i skogen samt naturvårdsåtgärder för att öka förekomst av ryl.
6. Hävd av ängsmark genom slätter eller bete.
7. Uppförande av enklare anläggning för friluftsliv såsom vindskydd, grillplats och liknande.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar.
2. Skada, plocka eller samla in växter, svampar, lavar eller alger. Bär-, matsvamp- och blomplockning för eget behov är dock tillåtet.
3. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
4. Göra upp öppen eld på annan plats än på särskilt iordningställd eldplats.
5. Avsiktligt störa djurlivet.
6. Fånga och samla in ryggradslösa djur på sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs.
7. Medföra okopplad hund.
8. Förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
9. Fiska annat än med handredskap.
10. På störande sätt använda ljudanläggning eller i övrigt utöva sysselsättningar som kan minska rekreativ utbytet för andra.
11. Framföra motordriven vattenfarkost på sådant sätt att botten eller havets växt- och djursamhällen utsätts för skador.

Det är förbjudet att utan tillstånd från Trosa kommun:

12. Anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet.
13. Förankra båt eller tälta längre tid än två dygn i följd på samma plats.
14. Bedriva försäljning eller annan verksamhet i kommersiellt syfte.

Skötsel och förvaltning

Trosa kommun är förvaltare för naturreservatet.

Upplysningar

För den del av naturreservatet som ingår i Natura 2000-området Kråmö gäller tillståndsplikt för åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Beskrivning av området

Kråmö ligger omkring åtta kilometer sydost om Trosa, på gränsen mellan Fågelöfjärdens, Asköfjärdens och Fifångsdjupets havsområden. Naturreservatet är 246,8 hektar stort och utgörs av huvudön Kråmö, sju mindre öar och några smärre skär samt tillhörande vatten. Kråmö naturreservat ligger inom ett av ostkustens värdefullaste kustområden och ingår i EU:s nätverk av skyddad natur, Natura 2000.

Det ingår även i HELCOM MPA-området Fifång-Askö-Hartsö. Kråmö har branta stränder och särskilt i södra delen stupar berget brant mot Östersjön. De inre delarna är relativt flacka och huvuddelen av ytan domineras av hållmarkstallskog med ett stort antal grova och mycket gamla träd samt en ökande andel död ved. På inre delen av ön finns även mindre partier med sumpskog och en liten del ängsmark. De marina värdena består främst av större sammanhängande områden med bältesbildande bestånd av strukturbyggande undervattensvegetation och spridda musselbankar. Inom naturreservatet har ett flertal rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerats. Området är tillgängligt för friluftslivet och längst i väster på Kråmö finns ett låglänt parti med uthyrningsstugor och brygga. För att gynna och bevara områdets strövvänlighet och möjlighet till naturupplevelser är endast sjöfågeljakt och skydds jakt tillåtet. Förutsättningarna att bevara naturreservatets värden är goda om området sköts i enlighet med syfte, föreskrifter och skötselplan.

Kommunens bedömning

Länsstyrelsen och Trosa kommun är eniga om att kommunen fattar ett nytt reservatsbeslut och att det börjar gälla först från det att länsstyrelsen upphävt sitt beslut.

Beslutet strider inte mot 7 kap. 8 § miljöbalken. Beslutet är dessutom väl förenligt med miljöbalkens 3 kap. med hänvisning till områdets höga natur-, kultur- och friluftsvärden. Naturreservatet utgör också ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Hav i balans samt Levande kust och skärgård, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Vid en prövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken av enskildas rätt att använda området bedömer Trosa kommun att de inskränkningar som föreslås inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Ärendets handläggning

Kråmö naturreservat bildades 1972 utav Länsstyrelsen i Södermanlands län. Nya C-föreskrifter för reservatet beslutades 1994. Kråmö har varit kommunägt sedan naturreservatet bildades och Trosa kommun har varit enskild förvaltare av reservatet sedan 1992. På begäran av kommunen beslutade länsstyrelsen 2015 att tillstyrka att Kråmö naturreservat ombildas till ett kommunalt naturreservat. Skälen för ombildande är dels att omformulera naturreservatets syfte till att förutom friluftsliv även omfatta naturvård och marina värden, samt att justera reservatsgränsen något gentemot stugbyn. Dels inkorporeras nu naturmark i reservatet som tidigare ingick i stugbyn och dels undantas mark runt befintliga byggnader för att underlätta service och underhåll. Det skapar en naturlig gräns mellan stugbyn och reservatet vilket möjliggör framtida utveckling av naturreservatets värden såväl som friluftsvärdena inom stugbyn.

Beslut och skötselplan skickades på remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda 2016-01-27. Synpunkter inkom från Teknik- och servicenämnden i Trosa kommun, Naturskyddsföreningen Trosabygden, Länsstyrelsen i Södermanlands län och Havs- och vattenmyndigheten. Synpunkter och förslag är inarbetade i beslut och skötselplan för Kråmö naturreservat.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen. Den som har rätt att överklaga ska göra det inom tre veckor från den dagen vederbörande får del av beslutet.

Beslutet ska kungöras i lokaltidning (Sörmlands nyheter). Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dagen kungörelsen införts i tidningen.

Beslutet träder i kraft tre veckor efter att sakägare fått del av beslutet, och om beslutet inte överklagas.

Lista över bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta för Kråmö naturreservat

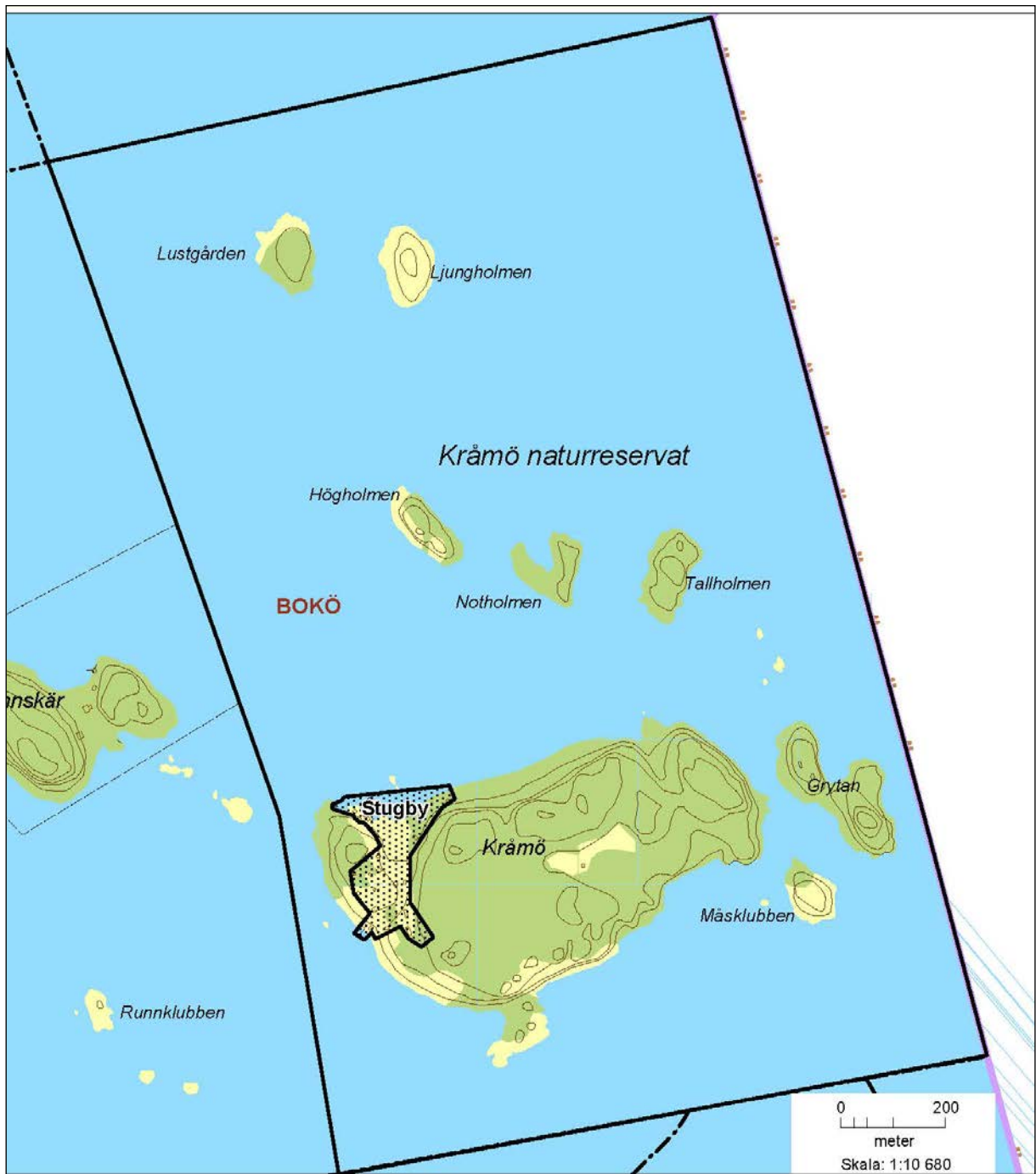
Bilaga 2. Skötselplan för Kråmö naturreservat

Bilaga 2.1. Skötselplanskarta för Kråmö naturreservat

Sändlista

Länsstyrelsen i Södermanlands län
Skogsstyrelsen, Nyköping
Naturvårdsverket
Havs- och vattenmyndigheten
Trosabygdens naturskyddsförening
KFTS Trosa kommun

Bilaga 1. Beslutskarta för Kråmö naturreservat

Kråmö naturreservat är 246,8 ha stort.
Stugbyn ingår ej i naturreservatet.

Bilaga 2.

Skötselplan för Kråmö naturreservat

Naturreservatets syfte

Syftet med reservatet är att bevara ett sörmländskt skärgårdsområde för allmänhetens friluftsliv samt vårda, bevara och utveckla den värdefulla skärgårdsmiljön, den marina miljön och de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa miljöer.

Syftet ska nås genom att ängen hävdas genom slätter eller bete för att gynna typiska ängsväxter. I skogen tillskapas viss död ved, men får i övrigt utvecklas fritt genom naturlig föryngring och bildandet av död ved. Åtgärder genomförs för att öka förekomsten av ryl. Välanvända stigar röjs för att bevara områdets strövvänlighet, i övrigt undantas naturreservatet från exploatering och skogsbruk. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar att orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen. Fiskebeståndet förvaltas för att gynna naturliga funktioner i marina näringsvävar. Information om naturvärden samt enklare anordningar för friluftslivet uppförs.

Beskrivning av naturreservatet

Översikt

Kråmö är en skärgårdsfastighet bestående av ett tiotal öar och skär belägen ca 7 km sydost om Trosa. Den skyddade arealen utgörs av ca 36 ha land, resterande delar är vatten. Småöarna är kraftigt kuperade och består liksom stora delar av huvudöns stränder av naket, slipat urberg. Norra sidan av huvudön består dock till stor del av en skogsklädd sluttning ner mot den steniga stranden. De inre delarna är relativt flacka och huvuddelen av ytan domineras av hållmarkstallskog med ett stort antal grova och mycket gamla träd samt en ökande andel död ved. Kråmöns centrala del utgörs av svagt kuperad hållmark och flackare partier med sumpskog och liten del ängsmark. Naturvärdet är främst kopplat till äldre barrskogar, marina miljöer samt rörligt friluftsliv.

Kråmö naturreservat bildades år 1972 utav Länsstyrelsen i Södermanlands län. Trosa kommun har sedan kommunindelningen år 1992 varit fastighetsägare och förvaltare av naturreservatet. På begäran av kommunen beslutade länsstyrelsen år 2015 att tillstyrka att Kråmö naturreservat ombildas till ett kommunalt naturreservat.

Administrativa data

Namn	Kråmö naturreservat
Skyddsform	Naturreservat
Areal	246,8 ha
Län	Södermanland
Kommun	Trosa
Församling	Trosa-Vagnhärad
Fastighet	Trosa Bokö 1:4
Lägesbeskrivning	I Södermanlands skärgård ca 7 km SO om Trosa.

ID-punkt	6526810, 1606276 (Rt 90 2,5 gon V)
Naturgeografisk region	24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättsdalar och sjöbäcken.
Kulturgeografisk region	Skärgården
Ekonomiskt karta	09I 5b
Markägare	Trosa kommun
Förvaltare	Trosa kommun
Natura 2000	SE0220509
Fornlämningsregistret	Trosa-Vagnhärad socken. Fornlämningsnummer: 404:1

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av markslag:

Skogsmark	
- Västlig taiga (Naturtypskod 9010)	27,2 ha
- Skogbevuxen myr (Naturtypskod 91D0)	0,7 ha
- Övrig skogsmark	2,6 ha
Jordbruksmark	
- Äng (slätter)	0,7 ha
Hällmarkstorräng (Naturtypskod 8230)	5,1 ha
Skär och små öar i Östersjön (Naturtypskod 1620)	22,4 ha
Övrigt hav	188,1 ha
TOTALT	246,8 ha

Prioriterade bevarandevärden:

Naturtyper Natura 2000	Västlig taiga, skogbevuxen myr, klippvegetation på silikatrika bergsluttningar samt slätteräng.
Arter enligt EU:s fågeldirektiv	Havsörn (syns regelbundet i reservatet), spillkråka, fiskgjuse.
Övriga arter	Ryl (rödlistad NT), pukvete (rödlistad i länet), ålgräs (strukturbyggande), abborre (nyckelart).
Strukturer (landskapselement)	Gamla träd (plattkronade, krumvuxna mm.), död ved (torrträd, högstubbar, lågor). Bältesbildande bestånd av kärlväxter och stora brunalger. Musselbankar.
Friluftsliv	Fiske, bad, segling, paddling, stigar, rastplatser, informationstavlor.
Kulturvärden	Ängsmark, bebyggelse lämning.

Historisk och nuvarande markanvändning

Kråmö har varit befolkat sedan 1700-talet då området hörde till godset Tureholm. Arrendatorerna ägnade sig åt fiske och ett begränsat jordbruk med åker, äng och några få djur på utmarken. Enligt häradskartan från förra sekelskiftet fanns åkermark i nordväst där semesterbyns gräsmatta breder ut sig idag. En mindre åkermark omgiven av slätteräng brukades centralt på ön. På 1920-talet såldes Kråmö till fem bröder varav tre bodde permanent på ön. Fisket var troligen även under den här tiden den viktigaste näringen. En häst och tre kor fanns på ön under 1930-talet, vilket ger en uppfattning om jordbrukets omfattning. År 1947 såldes ön med omgivningarna återigen och en semesterby inrättades för anställda på den nye ägaren Nils Erhard Nilssons mejeri NEN. Den tillsynsman som bosatte sig permanent på ön år 1951 höll till en början en häst och en ko i självhusållsjordbruket. Skogen har påverkats genom den plockhuggning av främst tall som har bedrivits för husbygge, båtbygge och vedförsörjning så länge människor har bott och verkat på ön. Torrträäd, grenar och lågor har utnyttjats som bränsle och därför rensats bort från skogen.

Idag är Trosa kommun fastighetsägare till naturreservatet och det finns inte längre någon bofast befolkning på Kråmö. Under sommarhalvåret är ändå aktiviteten stor och området påverkas av åtgärder kopplade till besöksnäringen som sedan år 2002 bedrivs kommersiellt. Reservatsförvaltaren har i samverkan med Naturskyddsföreningen Trosabygden bedrivit slätter och hässjning på den forna åkermarken belägen centralt på ön sedan år 2003. I reservatet finns goda möjligheter till bad, båtliv och fiske. Stigar och grillplatser har anlagts.

Av den häradseconomiska kartan från 1897-99 framgår bland annat att den stora öppna ytan i nordväst som idag är flitigt använd gräsmatta i Kråmöns semesterby då brukades som slätteräng. Dagens centralt belägna slätteräng brukades för drygt hundra år sedan som åker men var till stora delar omgiven av slätteräng.

Biologiska värden

Naturreservatet utgörs av huvudön Kråmö, sju mindre öar och ett antal mindre skär samt en omfattande areal relativt grunt vatten. De marina värdena består främst av två större sammanhängande områden med bältesbildande bestånd av strukturbyggande undervattensvegetation bestående av bl.a. blåstång, ålgräs, ålnate, borstnate, sudare, natingar och axslinga samt spridda musselbankar. De strukturbyggande arterna bygger upp tredimensionella strukturer som fungerar som livsmiljö åt andra arter och har därför en nyckelroll i kustens ekosystem.

I den vanligtvis vattendränkta delen av stranden blottläggs vid mycket lågt vattenstånd tarmtång, blåstång och rödalger av släktet polysiphonia. Här bildar också det fastsittande kräftdjuret havstulpan individuella bårder kring stenar och block. Periodvis spolas örönmaneter in till stranden där de ibland hittas i stora mängder. Fiskbeståndet i naturreservatet utgörs av den egentliga Östersjöns vanliga arter som t.ex. braxen, abborre, gös, gädda, sik och ibland även havsöring.

Stränderna består huvudsakligen av branta, släta klippor men variationen är stor och långsträckta hållar, vikar med sand-, grus och klapperstensstränder förekommer också. På flera av stränderna bildas driftvallar av ilandspolad vegetation, ofta blåstång och vass. I dessa näringsrika miljöer utvecklas en flora av kvävegynnade arter som t.ex. brännässla, gåsört, renfana, och snärjmåra. På övriga, företrädesvis klippiga och steniga delar av Kråmöns och småöarnas stränder är arter som strandveronika, strandråg, rörfilen, rörsvingel, strandkvanne, strandvänderot, kustbaldersbrå och strandaster vanligt förekommande. Klippstrandens vegetation är här och var tydligt zonerad med saltlav och calothrixbakterier i skvalpzonen. Ofta bildar de svarta bälten just där vatten möter berg. De skarpt orangefärgade lavarna i zonen ovanför är strandorangelav och vanlig vägglav.

En bit upp från stranden ändrar vegetationen karaktär. Skorplavar täcker stora ytor av urberget och här och var bildar tuschlav sammanhängande mattor. Kärleväxtfloran är artfattig med kruståtel och ljung som dominerande arter. Här och var växer även karakteristiska pillerstarrtuvor. Kalkpåverkad flora förekommer mycket sparsamt på huvudöns sydvästra sida där kalkgynnade arter som tulkört, duvnäva, brudbröd och berggröe växer i hållmarkens atrikaste bestånd tillsammans med styvmorsviol, bergven och knägräs. Bland klippornas buskar märks nyponros, berberis, rönn och en. Tall är öarnas karaktärsträd och på de vindpinade klipporna är de ofta krumvuxna och några är bonzailikt förkrympta. Ibland har även gran, en och lind fått huka för vinden och kryper här och var över den bergiga marken.

Huvudöns och i viss mån även de mindre öarnas inre delar karaktäriseras av hållmarkstallskog. Skogen är tämligen orörd men plockhuggning har förekommit. Torrträd, högstubbar och lågor i olika nedbrytningsstadier och dimensioner förekommer i varierande utsträckning. Tallticka som angriper träd som är 150 – 200 år är mycket vanlig i reservatet och hittas på tallar i olika dimensioner från smala senvuxna träd till områdets verkliga jättar med omkrets över två meter. Förekomsten av en annan gammelskogsindikator, grovticka, understryker tallbeståndets höga ålder.

Fältskiktet är artfattigt även i tallskogen med dominerande inslag av renlavar, kruståtel, och ljung. En raritet, den rödlistade signalarten ryl, som gynnas av gamla tallbestånd för sin etablering har hittats på sandig mark i området. På många ställen lyser välväxta kuddar av blåmossa grönt mot den bruna förnan. Flera av dem är riktigt omfattningsrika och högvuxna vilket signalerar lång skoglig kontinuitet. Lingon och kråkbär förekommer också och i de något fuktigare svackorna dominerar ofta blåbär. På huvudöns södra sida utbreder sig en skogbevuxen myr där skvattram är karaktärsart och i en centralt belägen lövsumpskog med glasbjörk och klibbal är örtinslaget förhållandevis stort med exempelvis nattviol, teveronika och humleblomster. Enstaka ek i varierande åldrar växer på huvudön och på några av småöarna där även lind, vårtbjörk och någon oxel kan ses. Äldre gran förekommer främst på Kråmöns blockiga och mossiga nordsluttning. Längre ner i sluttningen ökar lövinslaget – inte minst i buskskiktet med hägg, hassel, getapel, olvon och måbär. Stranden kantas av en smal al- och askbård.

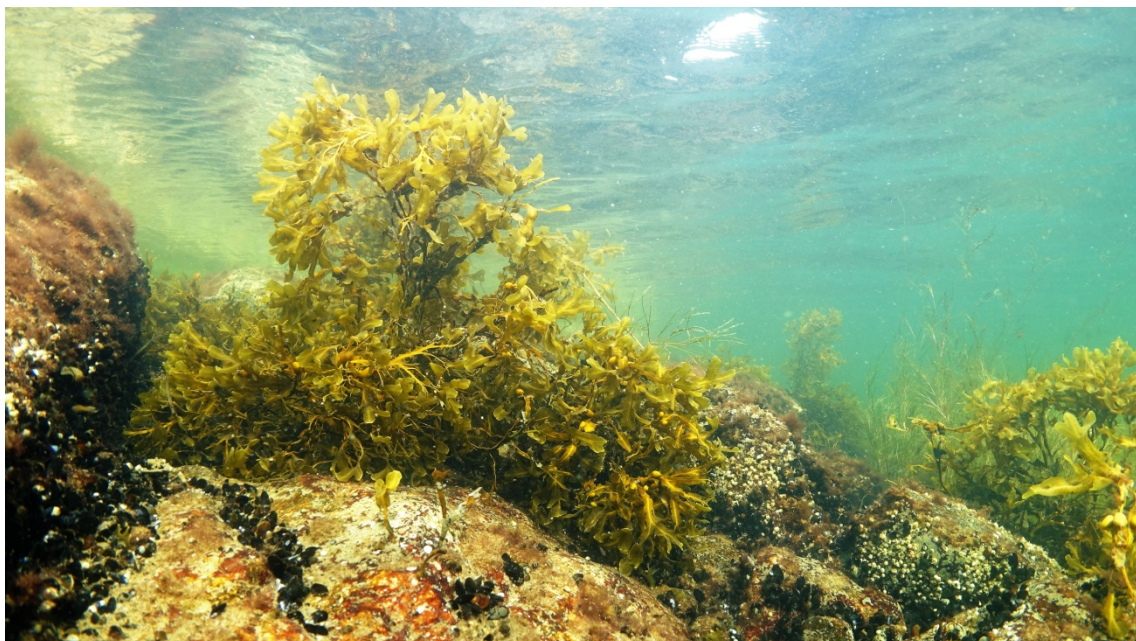
Den forna åkermarken omgiven av gammal slåtteräng utgör idag öns arttätaste naturtyp. Åkern har under 1900-talets senare del brukats mycket extensivt, successivt övergått till gräsmark och gödslats allt mindre vilket fått många hävdgynnade arter som t.ex. prästkrage, darrgräs, knägräs och liten blåklocka att vandra in från den tidigare något mer artrika omgivningen. Även orkidén adam och eva och den regionalt rödlistade halvparasiten pukvete förekommer på ängen och i nära anslutning till den. Sedan år 2002 hävdas ängen kontinuerligt av naturvårdsskäl.

Silvertärna och silltrut är ett par av vattenområdets typiska fågelarter. Den rödlistade havsörnen kan också ses inom naturreservatet, ibland på riktigt nära håll. Likaså den mindre fiskgjusen. I de skogsklädda delarna märks förutom en lång rad småfåglar exempelvis spillkråka som kräver grova träd för sin häckning. Sammantaget har över 60 fågelarter noterats i Kråmö naturreservat.

Området är av riksintresse för naturvården, friluftslivet och för kustzonen. Hela naturreservatet utom ett mindre vattenområde väster om semesterbyn är ett Natura 2000-område.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala. (EN) = starkt hotad (VU) = sårbar (NT) = missgynnad (R) = regionalt hotad (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen (N) = övrig nyckelart.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/signalart
Kärlväxter		
Ryl	<i>Chimaphila umbellata</i>	EN/S
Korskovall	<i>Melampyrum cristatum</i>	NT
Slätterfibbla	<i>Hypochaeris maculata</i>	VU
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Pukvete	<i>Melampyrum arvense</i>	R
Mossor		
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S
Svampar		
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT/S
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S
Fåglar		
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT/Skyddsvärd enligt EU:s fågeldirektiv
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT/Skyddsvärd enligt EU:s fågeldirektiv
Fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>	Skyddsvärd enligt EU:s fågeldirektiv
Marina arter		
Ålgräs	<i>Zostera marina</i>	N
Blåmussla	<i>Mytilus edulis</i>	N
Abborre	<i>Perca fluviatilis</i>	N

Blåstäng, blåmusslor och havstulpan i sundet mellan Kråmö, Grytan och mäsklubben.

Bevarandevärden för friluftsliv

Friluftslivet på Kråmö är dels knutet till den kommersiella turistverksamhet som bedrivs i området och dels till andra båtburna besökare. Kråmö erbjuder möjligheter till bad från släta klippor och små grus- och sandstränder, promenader i naturskön miljö i strövvänliga skogar och på anlagda stigar. Vidare finns möjlighet till båtturer, fiske och på hösten sjöfågeljakt. Ornitologer och andra fågelintresserade kan bl.a. få se havsörn på mycket nära håll. Besökare når naturreservatet genom båttransporter som sommartid avgår regelbundet från Trosa hamn. Övrig tid sker transporter efter överenskommelse. Det går också bra att ta sig till Kråmö med egen båt och övernattningskan ske i någon av de stugor som finns för uthyrning eller i båt och tält. El, rinnande vatten och avlopp saknas på ön. Ett tappställe med färskvatten som är avsedd för både boende på ön och andra besökare finns i anslutning till stugbyn.

Geovetenskapliga värden

På ön Grytan finns flera jättegrytor från senaste istiden samt ett antal grottor.

Hänsynsområde

Kråmö är ett av länets hänsynsområden. För att bevara lugna områden för människor och djurliv har Länsstyrelsen pekat ut hänsynsområden på speciellt utvalda och natursköna platser i samarbete med länets kustkommuner. Det innebär att utöver allemansrätt och andra bestämmelser ska särskild vikt läggas vid att inte störa utan bevara området som en lugn tillflyktsort för människor och djur.

Plan för reservatets skötsel

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i fyra skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område. För karta över skötselområden se bilaga 2.1.

Skötselområdena är:

1. Naturskog - västlig taiga (9010), skogbevuxen myr (91D0), hållmarkstorrängar (8230), övrig skogsmark.
2. Äng (ej angiven i natura 2000-området).
3. Grunda marina naturvärden
4. Övriga vattenområden – skär i Östersjön (1620), övrigt hav.
5. Friluftsliv.

Skötselområde 1: Naturskog, skogbevuxen myr och hållmarkstorräng

Areal: ca 35,6 ha.

Beskrivning:

Större delen av huvudöns naturskog utgörs av gammal hållmarkstallskog

dominerad av tall, renlavar, kruståtel och ljung. En mindre del på huvudöns södra sida utgörs av en artfattig skvattramtallmosse med åldrande trädskikt. Gammal gran växer huvudsakligen på huvudöns blockrika nordsluttning. Träd äldre än 150 år, företrädesvis tall, förekommer rikligt och flera av dem hyser den rödlistade signalarten tallticka. Signalarten grovticka som också är knuten till tall uppträder här och var.

Öarnas inre delar är trädbevuxna och trädskiktet domineras av tall varav många är mycket gamla. Men flera andra trädslag finns också representerade, bl.a. lind, ek, vårtbjörk, asp, klibbal oxel och gran. I buskskiktet märks en, slån, rönn och enstaka hassel. Öarna kring Kråmö är små, de flesta omkring en hektar och vegetationen påverkas kraftigt av väder och vind. De mest utsatta träden och buskarna växer därför mycket långsamt och får ofta ett krumt växtsätt. På öarna finns även krypande exemplar av lind, gran, tall och en. Stränderna är till stor del klippiga och bildar i synnerhet på huvudöns södra sida en smal bård med delvis branta men också plana och släta klippor med mycket tunt jordtäckte där arter som en, ljung, tjärblomster, kruståtel, gaffelbråken, bergven, färglav och tuschlav är vanligt förekommande. Här finns också möjlighet att få se den vackra orkidén adam och eva.

Bevarandemål:

Arealen naturskog, skogbevuxen myr och hållmarkstorräng ska vara minst 35 ha. I området finns god kontinuitet av olikåldrade tallar och övriga trädslag. Rikligt med död ved och arter som signalerar höga naturvärden som t.ex. ryl, tallticka, grovticka och blåmossa förekommer i området.

Skötselåtgärder:

Rylbeståndet lokaliseras och plantornas konkurrenskraft optimeras genom försiktig röjning av ris, gran och annan konkurrerande vegetation. Markblottor skapas där fröna lättare kan gro. Naturligt död ved kvarlämnas. Välanvända stigar röjs för att bevara områdets strövvänlighet. Kapade stammar lämnas vid sidan av stigen. Ett antal lågor (liggande död ved) skapas på huvudön varav ett par i skvattramtallmossen och ett par på ön Grytan (grövre än 20 cm i diameter). Enstaka skogliga ingrepp som t.ex. frihuggning av grova träd samt brandliknande åtgärder tillåts för att gynna rödlistade arter. I övrigt fri utveckling.

Skötselområde 2: Äng

Areal: ca 0,7 ha.

Beskrivning:

Gammal åkermark med omgivande före detta slåtteräng. Åkern har under lång tid efter upphört brukande successivt övergått till gräsmark och ett stort antal hävdgynnade arter har tillåtits vandra in från den intilliggande, betydligt artrikare forna slåttermarken. Sedan 2002 har den forna åkern slagits och träd- och buskskikt på intilliggande slåttermark har öppnats upp.

Bevarandemål:

Ängsarealen är oförändrad eller ökande. Typiska ängsväxter som gullviva, prästkrage, liten blåklocka, darrgräs, adam och eva förekommer rikligt. Likaså den regionalt rödlistade arten pukvete. Kvävegynnade arter som kvickrot och ängskavle förekommer i mycket begränsad omfattning och ökar inte.

Skötselåtgärder:

Ängen betas eller slås årligen med skärande redskap och höet hässjas och transporteras bort. Røjning av igenväxningsvegetation görs vid behov till förmån för den hävdgynnade floran.

Skötselområde 3. Grunda marina naturvärden

Areal: 8,5 ha.

Beskrivning:

Skötselområdet innehåller två större, sammanhängande grundområden med bältesbildande bestånd av strukturbyggande kärlväxter, kransalger och stora brunalger. De strukturbyggande arterna bygger upp tredimensionella strukturer som fungerar som livsmiljö åt andra arter och har därför en nyckelroll i kustens ekosystem. Typiska strukturbyggande arter i området är ålnate, borstnate, sudare, natingar, blåstång, axslinga och ålgräs.

De bältesbildande bestånden förekommer på platser där grundförutsättningar som bottenförhållanden, vågexponering och ljusklimat är gynnsamma. Inom skötselområdet begränsas utbredningen i första hand av ljus och bestånden upphör vid omkring 4-4,5 m djup. Hela skötselområdets yta har naturvärden utöver vardagslandskapet och karaktäriseras av hög naturlighet och typiska växt- och djursamhällen. Undervattenslandskapet karaktäriseras av sina flacka bottnar och det stora inslaget av sand.

Skötselområdet består av två delområden, Grundområdet norr om Kråmö (3A) och Sunden mellan Kråmö, Grytan och Måsklubben (3B).

3A. Grundområdet norr om Kråmö (5,2 ha)

Delområdet omfattar de grunda bottarna längs med Kråmöns norra strand och sträcker sig ca 100 meter ut från land. Området karaktäriseras av sanddominerade, flacka bottnar med ökande inslag av grus, sten, block och håll närmast land. Strukturbyggande kärlväxter och stora brunalger dominerar, främst ålnate, sudare och nating. Andra arter som förekommer är borstnate, hårsärv, axslinga, vitstjälksmöja samt frilevande och fastsittande blåstång. Även blåmussla är vanlig i området. Naturvärdet är kopplat till den stora sammanhängande ytan med bältesbildande strukturbyggande undervattensvegetation, de mosaikartat bevuxna sandbottarna samt områdets värde som livsmiljö för ryggradslösa djur, fisk och fågel.

3B. Sunden mellan Kråmö, Grytan och Måsklubben (3,3 ha)

Delområdet ligger kring Kråmö's östra udde, i sunden mellan Kråmö, Grytan och Måsklubben. Det karaktäriseras av sanddominerade, flacka bottnar. Området är variationsrikt och tydligt strömpåverkat, speciellt inom de smalaste delarna av sundet mellan Kråmö och Grytan. Dessa delar är grunda och har ett tydligt inslag av grus och grövre bottenmaterial. Strandnära dominerar häll, sten och block. Större delen av området är bevuxet av strukturbyggande undervattensvegetation, oftast i mosaikartade bestånd och bältesbildande tätheter. Karaktärsarter är ålnate, sudare och borstnate, men även ålgräs, nating, vitstjälksmöja, axslinga, frilevande och fastsittande blåstång samt de fleråriga rödalgerna rödblåd och kräkel. Även blåmussla är vanlig i området. Ålgräs förekommer inom ett begränsat område väster om Måsklubben där arten bildar sammanhängande ångar på cirka 4 meters djup. Ålgräsängen är i storleksordningen 1 000 m² stor. Naturvärdet är kopplat till den stora sammanhängande ytan med bältesbildande strukturbyggande undervattensvegetation, den höga variationsrikedomen, förekomsten av mosaikartat bevuxna sandbottnar och strömsatta sundmiljöer, den låga graden av fysisk påverkan samt områdets värde som livsmiljö för ryggradslösa djur, fisk och fågel.

Bevarandemål

Skötselområdets växt- och djursamhällen präglas av hög naturlighet och variationsrikedom. Undervattensvegetationen karaktäriseras av naturlig zonering, god förekomst av typiska arter och stor utbredning i bältesbildande tätheter. Arealen med bältesbildande vegetation är oförändrad eller ökande. Fysiska skador på bottnar uppkommer inte. Naturliga funktioner i marina näringsvävar upprätthålls, bland annat genom goda bestånd av abborre och gädda. Kunskapen om skötselområdets status är tillräckligt god för att bedöma om förändringar över tid förekommer. Förekomsten av trådalger ökar inte. Grumling eller annan påverkan orsakad av exempelvis båttrafik, ankring, muddring eller utsläpp ökar inte.

Skötselåtgärder

Endast handredskapsfiske tillåts. När en beprövad metodik för återetablering av ålgräs och blåstång är utvecklad kan det bli aktuellt på lämpliga platser för att stärka bestånden. I övrigt fri utveckling.

Skötselområde 4. Övriga havsvattenområden och skär

Areal: 202 ha

Beskrivning

Området omfattar alla återstående vattenytor och skär utanför skötselområde 3. Klipporna vid vattnet är tydligt zonerade med i huvudsak olika lavararter. Kustbaldersbrå, strandkvanne, saltgräs och gräslök är vanligt förekommande kärleväxter i det ofta mycket tunna jordlagret. Här uppträder typiska fågelarter som silvertärna och silltrut, men även fiskgjuse och havsörn syns regelbundet segla över öarna och vattnet.

Kunskapen om områdets marina värden är bristfällig, både vad avser djup- och bottenförhållanden och artutbredning. Betydande delar utgörs av triviala djupområden med artfattiga sedimentbottnar och låga naturvärden, men här finns även naturvårdsintressanta områden, i första hand musselbankar vilka utgör ett av reservatets prioriterade bevarandevärden. Kunskapen om musselbankarnas geografiska utbredning är dock i nuläget för bristfällig för att peka ut ett eget skötselområde. Blåmusslor förekommer på både hård- och mjukbottnar, men de flesta fynden inom reservatet har gjorts på sand och finsediment. Arten har påträffats från ytan ner till 16 meters djup och i bältesbildande tätheter från ca 4,5 till 9 meters djup.

Skötselområdet rymmer även spridda, mindre ytor med strukturbyggande makrofyter i bältesbildande tätheter. Dessa områden domineras av kärleväxter och stora brunalger som borstnate, ålnate, blåstång och sudare, vilka förekommer ner till 4 till 4,5 meters djup i bältesbildande tätheter. På lite större djup finns spridda förekomster av bältesbildande fleråriga rödalger. Bland fiskarna märks bl.a. abborre gös, sik och gädda.

Bevarandemål

Skötselområdets växt- och djursamhällen präglas av hög naturlighet och variationsrikedom. Samhällena karaktäriseras av naturlig zonering, god förekomst av typiska arter och stor utbredning i bältesbildande tätheter. Arealen med bältesbildande bestånd av strukturbyggande arter är oförändrad eller ökande. Fysiska skador på bottnar uppkommer inte. Naturliga funktioner i marina näringsvävar upprätthålls. Kunskapen om skötselområdets status är tillräckligt god för att bedöma om förändringar över tid förekommer.

Skötselåtgärder

Fri utveckling.

Skötselområde 5: Friluftsliv (hela naturreservatet)

Areal: 246,8 ha.

Beskrivning:

Reservatet bjuder på höga upplevelsevärden och närheten till Trosa innebär att området är välbesökt, framför allt sommartid. Bad, naturpromenader och fiske är vanliga aktiviteter. De flesta besökare tar sig dit med fritidsbåt eller den turbåt som sommartid trafikerar Kråmö. Den marina miljön är en förutsättning för merparten av det friluftsliv som bedrivs i reservatet.

Antalet gästnätter i Kråmöns gäststugor uppgår till ungefär 4 000 per år medan antalet gästnätter för besökare som övernattar i egen båt eller tält på någon av öarna inom naturreservatet uppskattas till ca 6 000 per år. Fiske med handredskap är fritt i Östersjön. Jakt på sjöfågel bedrivs i delar av naturreservatet. Jakträtten tillhör Trosa kommun.

Bevarandemål:

Området erbjuder upplevelser av artrikedom och varierad natur. Området ger möjlighet till rekreation och friluftsliv i form av bl.a. stigar, rastplatser och goda badmöjligheter. Information om områdets naturvärden är lättillgänglig och bidrar till att locka till besök och förhöja upplevelsen av besöket. Informationen bidrar till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. För att gynna och bevara områdets strövvänlighet och möjlighet till naturupplevelser är endast sjöfågeljakt och skydds jakt tillåtet.

Skötselåtgärder:

Två informationsskyltar placeras på Kråmö och en på vardera ön Grytan och Notholmen. Rastplatser med eldstäder iordningställs på fyra platser i reservatet. Kontinuerligt underhåll av stigar, rastplatser, eldstäder och andra friluftsanläggningar genomförs. Reservatsgränsen runt stugbyn markeras och gränsmarkeringar underhålls.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Förvaltaren ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Ängens hävd
- Informationsskyltar
- Stigar
- Rastplatser, eldstäder och friluftsanläggningar
- Jakt
- Städning

Förvaltaren ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 10-15 år för:

- Utbredning av Natura 2000-naturtyper.
- Rödlistade arter, signalarter och ev. andra arter som bestäms vid första inventeringstillfället.
- Död ved.
- Bältesbildande bestånd av marina strukturbyggande arter.
- Besökarnas uppfattning om reservatet.

Där så är möjligt samordnas inventering av den marina miljön med annan miljöövervakning och uppföljning av marina skyddsobjekt.

Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för uppföljning av genomförda skötselåtgärder. Uppföljningen ligger sedan till grund för en eventuell omprövning av skötselplan och föreskrifter.

Kostnad och finansiering

Skötselåtgärder och uppföljning bekostas av Trosa kommun. I de fall det är möjligt ansöks om statsbidrag.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Plats	Prioritet	Ansvarig
Slätter (alt. bete)	Augusti årligen	Skötsel- område 2	1	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Reservatsgränsen markeras gentemot stugbyn	Inom ett år	Skötsel- område 1	1	Ekologienheten
Rastplatser och eldstäder iordningställs på fyra platser i reservatet	Inom två år	Skötsel- område 4	1	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Två informationsskyltar placeras på huvudön Kråmö, samt en vardera på Grytan och Notholmen.	Inom två år	Skötsel- område 4	1	Ekologienheten
Röjning av stigar	Vid behov	Skötsel- område 1	1	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Städning av skräp	Årligen och vid behov	Hela reservatet	1	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Inventering av kärlväxter i fasta provytor	Inom två år, sen vart 10-15 år	Skötsel- område 2	2	Ekologienheten
Inventering av rylbeståndet	Inom två år, sen vart 10-15 år	Skötsel- område 1	2	Ekologienheten
Området med ryl röjs från konkurrerande vegetation. Markblottor skapas.	Inom tre år	Skötsel- område 1	2	Ekologienheten
Uppföljning av hävd, informationsskyltar, stigar, rastplatser, eldstäder, friluftsanläggningar, jakt och städning	Årligen	Hela reservatet	2	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Uppföljning av utbredning av naturtyper, utpekade arter (inkl. stukturbyggande arter), död ved och besökarnas uppfattning	Vart 10-15 år	Hela reservatet	2	Ekologienheten
Skapa död ved. Ca 20 lågor på huvudön, ca 2-5 på Grytan.	Inom två år	Skötsel- område 1	2	Driftentreprenör via tjänstekoncession
Enkät. Besökare tillfrågas om sin uppfattning om naturreservatet	Inom två år, sen vart 10-15 år	Hela reservatet	3	Driftentreprenör via tjänstekoncession

Referenser

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Ekonomiska Häradskartan. Kartlagd åren 1897-99.

Ekonomiska kartan över Sverige. Kartlagd 1950-tal. Kartblad 0915b.

Fornlämningsregistret FMIS, <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>
Riksantikvarieämbetet 2015.

Google earth, 2014, <https://earth.google.com>

Jonas Edlund och Eva Siljeholm, Litoral Natur AB 2017, Kråmö naturreservat,
rekommendationer om marina naturvärden.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Bevarandeplan för Natura 2000-område Kråmö
(SE0220509) Trosa kommun, Södermanlands län, 2006.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. Sörmlands natur, Naturvårdsplan. Objekt nr 80-
171 (klass 1). 1991.

Naturvårdsverket, Art- och naturtypsvisa vägledning, 2015,
<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Natura-2000/>

Naturvårdsverket, Bildande och förvaltning av naturreservat, Handbok 2003:3.

Naturvårdsverket, Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. 2003.

Naturvårdsverket, Uppföljning av Natura 2000 i Sverige, Naturvårdsverket rapport
5434, 2005.

Naturvårdsverket, Vägledning i processen att bilda naturreservat, kap 1.8, 2014,
www.naturvardsverket.se/att-bilda-naturreservat

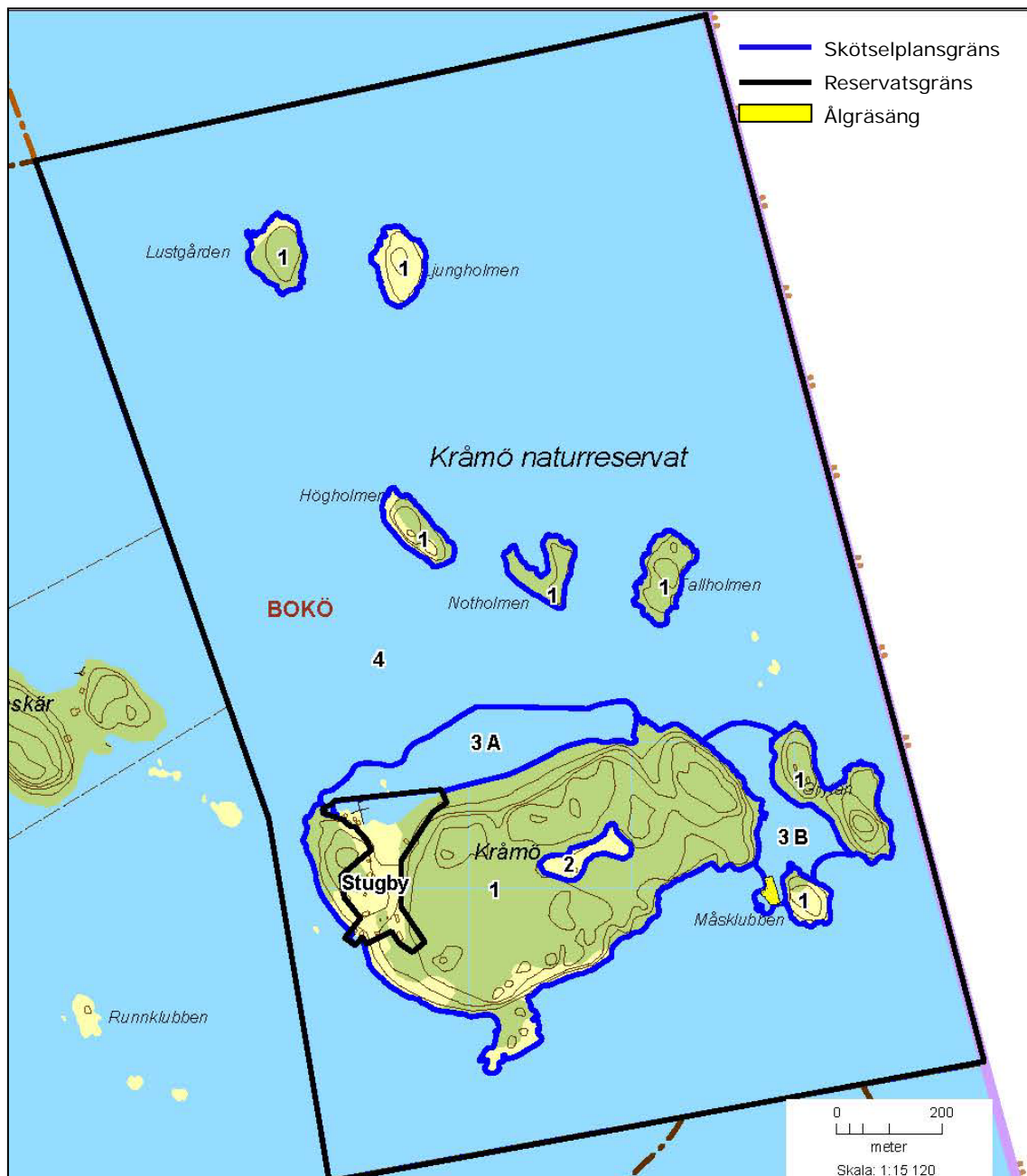
Norén Håkan, utdrag ur Strandhugg, 1993.

Rydberg H, m fl, Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.
Naturvårdsverket, 1997.

Rydberg H, Wanntorp H-E, Sörmlands flora, Sörmlands Botaniska sällskapet i
Stockholm 2001.

Skogsvårdsstyrelsen, Nyköping, Förslag till skötselplan för Kråmö naturreservat,
1982.

Bilaga 2.1. Skötselplanskarta för Kråmö naturreservat

1. Naturskog - västlig taiga (9010), skogbevuxen myr (91D0), hållmarkstorräng (8230), övrig skogsmark
2. Äng (ej angiven i natura 2000-området)
3. Grunda marina naturvärden
4. Övriga vattenområden – skär i Östersjön (1620), övrigt hav.
5. Friluftsliv (hela naturreservatet)